

Hur var det att jobba?

Betydelsen av elevernas åsikter i framtagandet av nationella bedömningsstöd för anpassad grundskola

METODBILAGA TILL REGERINGSREDOVISNING

Dokumentdatum: 2023-09-27

Diarienummer: 2022:408

Inledning

I regleringsbrevet för år 2022 fick Skolverket i uppdrag av regeringen att revidera bedömningsstöden i matematik, svenska och svenska som andraspråk för årskurs 1 i anpassade grundskolan och ta fram nya bedömningsstöd för årskurs 3.

Bedömningsstöden kommer att vara obligatoriska att använda från den 1 juli 2024.

Att ta fram bedömningsstöd är en tämligen omfattande process som involverar bland annat elever, lärare och forskare. Eftersom det är eleverna som ska genomföra bedömningsstöden ville vi få in deras synpunkter. Dessutom framgår det av barnkonventionen att barn har rätt att höras i frågor som rör dem. Bedömningsstöden kommer i första hand att påverka elever som läser ämnena matematik, svenska och svenska som andraspråk. Även deras klasskamrater som läser motsvarande ämnesområden påverkas i den mån lärarna involverar dem i genomförandet. Därför har Skolverket intervjuat 28 elever som läser ämnen och i några fall ämnesområden om deras upplevelser av utkast till bedömningsstöden under perioden då de prövades ut.

Syftet med detta PM är att redogöra för elevernas synpunkter och hur dessa har påverkat utformningen av bedömningsstöden. Syftet är också att reflektera kring hur processen att ta in synpunkter från eleverna fungerade. Målgruppen är främst Skolverket internt inför kommande revideringar av bedömningsstöd och framtagande av nya bedömningsstöd. Detta PM kan också vara intressant för personal i den anpassade grundskolan och forskare som vill veta mer om hur Skolverket arbetar med att ta in elevröster.

Metod

Elevintervjuerna genomfördes från december 2022 till maj 2023, parallellt med att utkastet till bedömningsstöd prövades ut i skolor, bearbetades och granskades. Till skillnad från de elevintervjuer som genomfördes under covid-19-pandemin, i samband med att nytt centralt innehåll i läroplanen skulle tas fram, kunde vi från Skolverket nu besöka skolorna och själva dokumentera vad eleverna gjorde och uttryckte.¹

Under den här omgången elevintervjuer gjordes intervjuerna och tillhörande observationer i samband med att lärare genomförde aktiviteter från bedömningsstöden i grupper om 2–5 elever. Lärarnas insats bestod i att välja ut, planera och genomföra aktiviteter från bedömningsstöden samt ställa en övergripande intervjufråga med tillhörande följdfrågor till eleverna. Efter varje intervju deltog lärarna dessutom i ett uppföljande samtal för att ge oss från Skolverket en bakgrund som stöd för tolkningen av våra anteckningar.

¹ Skolverket (2021). *Elevintervjuer i grundsärskolan om nytt centralt innehåll i Lgrsär 22*. Dnr 2020:1466.

Den övergripande intervjufrågan som lärarna ställde till eleverna var följande:

- Hur var det att jobba? Roligt/tråkigt, lätt/svårt?

Om eleven svarar *lätt* eller *svårt* i kombination med *roligt* kan det tolkas som att aktiviteten var givande för eleven. I kombination med *tråkigt* skulle tolkningen snarare vara att det var för lätt eller för svårt för eleven. För att eleverna skulle utveckla sina svar användes följdfrågan:

- Vad var det som var [t ex svårt]?

De olika aktiviteterna i svenska genomfördes vid varsitt tillfälle medan aktiviteterna i matematik genomfördes vid två tillfällen. De extra tillfällena i matematik kom sig av att vi fick möjlighet att även göra intervjuer i ett par klasser som arbetade med dubbla kursplaner, det vill säga där lärarna undervisade parallellt i ämnet matematik och ämnesområdet verklighetsuppfattning. Syftet var att låta några elever som läste verklighetsuppfattning göra sina röster hörda. Detta eftersom de eleverna också kan komma att genomföra delar av bedömningsstöden även om ämnesområden inte omfattas av bestämmelserna kring bedömningsstöd. För att underlätta dessa lärares arbete med att ta fram passande konkret material tillverkade Skolverket enkla tredimensionella prototyper som motsvarade bedömningsstödens utklippbara bilder. Skolorna fick prototyperna per post några veckor innan besöket för att eleverna skulle hinna bekanta sig med dem.

Resultat

Resultatet av elevintervjuerna redovisas i följande ordning, med en intervjuad elevgrupp per avsnitt:

- Aktivitet: Taluppfattning i årskurs 1
- Aktivitet: Taluppfattning med dubbla kursplaner i årskurs 1
- Aktivitet: Taluppfattning i årskurs 3
- Aktivitet: Problemlösning i årskurs 3
- Aktiviteter: Taluppfattning och problemlösning med dubbla kursplaner i årskurs 3
- Aktivitet: Läsa och skriva i årskurs 1
- Aktivitet: Läsa i årskurs 3
- Aktivitet: Skriva i årskurs 3

I avsnitten presenteras inledningsvis den instruktion från bedömningsstödet som läraren utgått från i form av ett textutdrag i en ruta. Lärarens genomförande och elevernas agerande sammanfattas sedan i löpande text med ett eller flera exempel hämtade från observationerna. Citattecken markerar vad eleverna sagt. Information hämtad från uppföljningssamtalen med lärarna syns som kommentarer inom parentes.

Aktivitet: Taluppfattning i årskurs 1

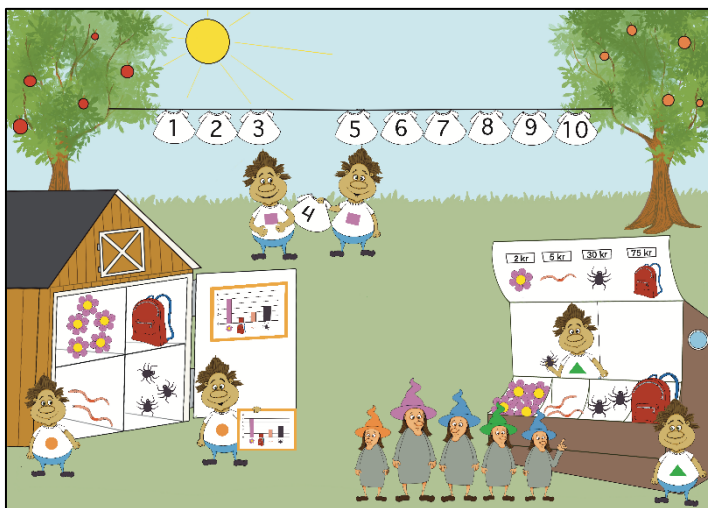
Klassen som arbetade med taluppfattning för årskurs 1 bestod av fem elever i årskurs 1–2, där en elev bara var 5 år och en just fyllt 6. Läraren differentierade sina frågor och uppgifter för att passa var och en av eleverna. Alla fem visade engagemang och använde och storleksordnade tal. De tittade också på när det var kamraternas tur och räknade ibland viskande med.

Använda tal

Uppmana eleverna att hjälpa trollen att räkna varorna på lagret. [---]

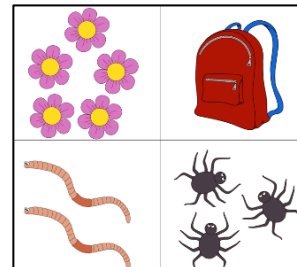
Gå över till andra tal med hjälp av utklippta bilder av varorna. Lägg upp olika antal av varorna och låt eleverna turas om att räkna och välja passande talkort.

Läraren projicerade bilden Hos trollen, se figur 1, på tavlan och ställde frågor om hur många det fanns av olika föremål.

Figur 1. Hos trollen

Figur 2. Varor

Exempel: En elev räknade i den projicerade bilden och sa att det fanns ”elva häxor och troll”. En annan elev, som just fyllt 6 år, fick ett papper med frilagda varor och räknade att det fanns en ryggsäck, se figur 2. När läraren gav henne tre utklippta kort med blommor räknade hon till tre och pekade på talkortet 3.

Storleksordna tal

Titta tillsammans på linan där trollen hänger tröjor i nummerordning. Samtala om talraden. Använd därefter talkorten och skapa tillsammans talrader från 0 och uppåt, så långt ni vill. Samtala om i vilken ordning talen kommer. Låt eleverna ha en talrad framför sig om de behöver det.

Läraren zoomade in på tallinjen i den projicerade bilden. Eleverna sa att talet 0 fattades. Sedan turades de om att sätta upp talkort med magneter på tavlan till en tallinje i talområdet 0–10.

Exempel: En elev fick i uppgift att sätta upp de sista talen. Han höll upp talkorten 8 och 9 bredvid varandra och sa 89. När han hade satt talkorten på tavlan ramsräknade han vidare från 10 och förbi 30. Sedan ramsräknade han baklänges från 10 till 0.

På ett hyllplan under tallinjen på tavlan fick eleverna slutligen turas om att placera talblock under rätt talkort. (Läraren använde talblock med hål i så att de yngre eleverna kunde räkna genom att sticka in fingrarna i hålen.)

Exempel: Eleven som var 5 år fick talblocket 6 av läraren. Han räknade högt till sex. (Läraren tolkade högräkningen som en inspiration från klasskamraterna. Eleven hade en historia av att inte räkna högt eller prata.) Sedan placerade han talblocket under talkortet 6. En kamrat sa ”du är jätteduktig för det är svårt att räkna till sex”.

Intervju

Alla fem elever sa att det kändes bra att jobba. På följdfrågan om något var roligt nämnde en elev en klasskamrat. På följdfrågan om något var tråkigt svarade en annan elev att ”troll är tråkigt”. Han hade även, så fort Skolverket kom innanför klassrumsdörren, tagit tillfället i akt att framföra den synpunkten. (Klassen hade precis läst om barnkonventionen på SO:n och övat på att göra sina röster hörda. Läraren trodde att en kompletterande berättelse om trollen hade kunnat få eleven mer intresserad av bilden, även om han egentligen brukade vara mest intresserad av katter och fordon.)

Aktivitet: Taluppfattning med dubbla kursplaner i årkurs 1

Den andra elevgruppen som arbetade med taluppfattning för årskurs 1 bestod av fem elever, varav en läste verklighetsuppfattning (veu) och resten matematik (ma). De arbetade först i helklass och sedan i liten grupp. Vid det inledande helklassamtalet utgick läraren från vad eleverna själva upptäckte i bilden Hos trollen, se figur 1, och gav dem sedan differentierade frågor och uppgifter utifrån det. Alla fem visade engagemang och fyra svarade på följdfrågor där de fick använda tal och matematiska begrepp.

Samtala om matematik i helklass

Titta på bilden Hos trollen tillsammans med eleverna. Samtala om vad ni ser på bilden. Uppmuntra eleverna att benämna tal och att räkna föremål. Uppmuntra dem också att använda

- grundläggande geometriska begrepp
- jämförelseord.

Läraren projicerade bilden Hos trollen (se figur 1) på tavlan. Eleverna turades om att gå fram till bilden, berätta vad de såg och svara på lärarens följdfrågor om det.

Exempel: Eleven som läste verklighetsuppfattning pekade och sa att han såg ”ryggsäck” och svarade ”en” när läraren frågade hur många, sedan gick han tillbaka till sin stol. En annan elev (ma) pekade på de geometriska formerna på trollens tröjor. Utifrån lärarens följdfråga sa hon att trollen i lagret hade ”cirkel”, trollen i affären ”triangel” och trollen som hängde tvätt ”kvadrat”. Hon pekade också ut att solen var en stor cirkel. Hon stannade lite extra framme vid tavlan för att räkna de olika sorters varorna på lagret. När läraren frågade henne vad trollen hade många av, kanske ryggsäck, svarade hon ”Nej minst. Blommor flest.”

Storleksordna och använda tal i smågrupp

Läraren arbetade vidare i smågrupp med en pojke (veu) och hans klasskamrat som inte svarat på lärarens följdfrågor i helklassamtalet, en flicka (ma). Läraren anpassade genomförandet utifrån eleverna och använde konkret material, samtalskortor och tecken som stöd. Båda eleverna visade engagemang och arbetade med att storleksordna och använda tal. Flickan fick även några uppgifter där hon använde matematiska begrepp.

Exempel 1: Pojken storleksordnade talen 0–10 med små tröjor som hade tryckta tal på ryggen, se figur 3. Flickan fick tröjorna 1–3 och ett antal blommor i filt. Hon la tröjorna i storleksordning med motsvarande antal blommor under.

Figur 3. Konkret material

Exempel 2: Läraren tog fram en samtalskarta för att de båda eleverna skulle få leka affär, se figur 4. Läraren gav pojken i uppgift att bygga upp trollens lager med konkret material, se figur 5, och flickan fick i uppgift att vara kund i affären.

 troll	 häxa	 mask	 spindel	 ryggsäck
 blomma	 köpa	 räkna	 sol	 äpple
 tvättlina	 tröja	 affär	 lager	 trött
 jag vill ha	 Tack så mycket!	 roligt	 vet inte	 tråkigt

Figur 4. Samtalskarta

Figur 5. Varor av konkret material

Pojken radade upp och kontrollräknade att han hade lika många av varje sorts vara som trollen hade, se figur 2 ovan. Varje gång han kom till spindlarna gjorde han en dramatisering av att de var otäcka genom att kasta sig på golvet för att undkomma dem.

Flickan ville köpa ryggsäcken men den var inte till salu så läraren hjälpte henne att fråga om hon fick köpa två blommor i stället. Flickan och läraren använde samtalskartan, tecken som stöd och tal. Pojken gav henne två blommor och hon började räkna dem: ”1, 2, 3, 4, 5”. Hon räknade igen och läraren hjälpte henne genom att säga stopp efter talet 2.

Intervju

När det var dags för intervjun svarade pojken ”nej tack” på frågan om han ville komma till bordet och vara med. Flickan tittade på samtalskartan och pekade på *tråkigt*. (Det var dock osäkert om hon menade att det var tråkigt att jobba eller om hon bara uppmärksammade den färgglada bilden på samtalskartan).

Aktivitet: Taluppfattning i årskurs 3

Gruppen som arbetade med taluppfattning för årskurs 3 bestod av två elever, en i årskurs 3 och en i årskurs 4. Läraren gav de två eleverna samma uppgifter och frågor att arbeta med. Båda visade engagemang under hela aktiviteten och använde matematiska begrepp samt använde och storleksordnade tal. När eleven i årskurs 3 tyckte att något var svårt svarade kamraten själv, till exempel på frågor med begreppen *långst* och *billigt*. När de räknade varor och skrev tal på varsitt papper inspirerades eleven i årskurs 3 av kamraten, som var bra på att hjälpa till utan att ta över.

Exempel: Båda eleverna hade fått talkorten 0–10 att storleksordna på bordet. Efter att eleven i årskurs 3 sett hur kamraten räknade högt och la i ordning började hon också lägga upp sina kort. Läraren hjälpte henne med talkortet 6 och bad sedan kamraten att hjälpa till med att få de sista talkorten i ordning. Han hjälpte henne utan att ta över uppgiften. (Eleverna brukade jobba ihop och om eleven i årskurs 3 sa stopp visste eleven i årskurs 4 att han skulle vänta och låta henne göra själv.)

Intervju

Eleven i årskurs 3 sa att ”det går bra att jobba” och eleven i årskurs 4 sa att ”det är roligt med matte”.

Aktivitet: Problemlösning i årskurs 3

Gruppen som arbetade med problemlösning bestod av tre elever i årskurs 3. Läraren konstruerade matematiska problem i tur och ordning till eleverna så att var och en fick lösa två olika typer av problem. Alla tre visade engagemang och löste sina problem genom att avläsa matematisk information och använda metoder. Läraren hjälpte vid behov till med att lägga ut bildkort, konkret material och låtsaspengar på ett

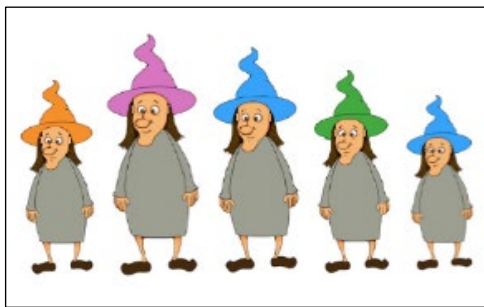
strukturerat sätt. En elev (som var känslig för höga krav) löste problem inom talområdet 0–10 och de två andra upp till 100.

Problemlösning

Lägg fram utklippta varor från bilden Varor. Uppmuntra eleverna att tillsammans lösa några enkla problem. Konstruera antingen några enkla problem själv eller välj bland nedanstående frågor: [---]

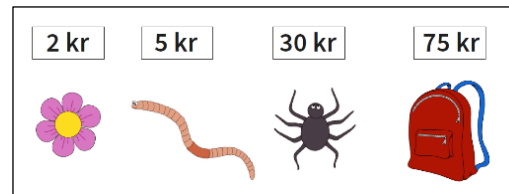
Först fick eleverna varsitt problem där de skulle fördela spindlar mellan häxor och sedan ett problem med delfrågorna ”vad kostar ...?”, ”räcker pengarna?” och ”hur mycket fattas/blir över?”.

Exempel 1: En elev fick en bunt med spindlar i form av utklippta bildkort. Han räknade dem till tio, kontrollräknade en extra gång och fördelade sedan två spindlar till var och en av de fem häxorna som skulle handla, se figur 7.

Figur 7. Häxorna

Figur 8. Prislistan

Exempel 2: Läraren tog fram låtsaspengar och en prislista, se figur 8, och frågade en elev om en hundralapp räckte för att köpa ryggsäcken. ”Ja.” Räcker 50? ”Nej, 75.” Vad fattas? Eleven la upp två tior och en femma och räknade ihop. Vad heter det? ”25”.

När alla elever hade löst varsitt problem i affären sa läraren att eleverna gärna ville visa för Skolverket att de just hade lärt sig benämna tal över 20. Läraren lät dem turas om att läsa på talkort i talområdet 20–100. En elev sa till exempel ”29. Värde 20 och 9.” Efter tolv talkort avslutade läraren och en elev sa ”Jag vill göra mer.”

Intervju

Läraren höll upp affischen Hos trollen (se figur 1) för att eleverna skulle kunna berätta vad de tyckte om bedömningsstödet i matematik i sin helhet. En elev sa att ”tvättlinan var rolig” och ramsräknade sedan till 10 och berättade att talet fyra fattades. En annan elev sa att ”inget var svårt” och att ”butikerna var roligast”. Den tredje eleven gillade allt i affischen, särskilt häxorna. Förra gången de jobbade hade han tyckt att det var svårt att benämna 75 i prislistan (han blandade ihop det med 45), men nu var det lätt.

Aktiviteter: Taluppfattning och problemlösning med dubbla kursplaner i årskurs 3

Klassen som arbetade med taluppfattning och problemlösning för årskurs 3 bestod av fem elever varav två läste verklighetsuppfattning (veu) och resten matematik (ma). Hela klassen samlades först framför tavlan där läraren projicerade interaktiva matematikuppgifter gjorda med skärmsklipp från bedömningsstödens bilder. Läraren fördelade uppgifterna med anpassning till eleverna och alla fem visade engagemang och storleksordnade tal eller använde matematiska begrepp.

Exempel: En elev (veu) storleksordnade talen 1–5 genom att välja och dra digitala talkort i ordning med fingret i en interaktiv bild och en annan elev (ma) fortsatte med talen 6–10. I en annan interaktiv bild läste eleverna tillsammans på skyltar med orden *minst*, *störst* och *mitt emellan*. Sedan drog en tredje elev (veu) skyltarna till tre häxor som läraren gett extra tydliga storleksskillnader.

För smågruppsarbetet som följde hade läraren förberett tre bord med konkret material. Eleverna delades upp och i varje grupp fanns en vuxen som gav eleverna uppgifter som liknade dem från arbetet i helklass. Alla fem elever löste flera sådana uppgifter. Fyra av eleverna löste dessutom matematiska problem genom att avläsa matematisk information från en prislista (se figur 8, nu ändrad till talområdet 1–10) och använda en metod för addition som läraren hade modellerat i helklass. Den sista eleven behövde en paus just då.

Exempel: En grupp med två elever (veu) svarade på frågor om vilken av ett antal maskar som var störst, näst störst och minst, se figur 9. De använde också enkronor och en prislista för att lösa matematiska problem, till exempel: Vad kostar tre maskar? Vad kostar en ryggsäck och en mask?

Figur 9. Påtade maskar

Intervju

Eleverna fick i tur och ordning gå fram till en låda med röstkort och rösta om hur det hade varit att jobba. Resultatet blev tre röster på *roligt* och två röster på *ok*.

Aktiviteter: Läsa och skriva i årskurs 1

Elevgruppen som arbetade med läsa och skriva för årskurs 1 bestod av tre elever. Läraren hade förberett uppgifter där eleverna turades om att koppla ljud till bokstav, läsa ord och skriva ord med bokstavskort. Alla elever visade engagemang och kunde så gott som alla bokstäverna och orden som läraren hade tagit fram.

Koppla ljud till bokstav

Lägg upp korten med bokstäver. Låt eleverna turas om att säga bokstavsljuden.

Läraren hade valt sex bokstavskort, *o*, *s*, *l*, *m*, *r* och *a*, och eleverna fick turas om att säga bokstavsljuden.

Exempel: En elev som var 6 år drog *r* ur bokstavspåsen, kände igen bokstaven och sa ”r”, fast med ett uttal som liknade *l*. När hon såg en annan elev dra *m* och säga sitt namn, som började på *m*, tipsade hon honom också om ”Marie”. Eleven som dragit *m* sa då ”mamma och Marie”, han pekade dramatiskt på besökarna från Skolverket som båda hette Marie och utropade: ”What!”

Läsa ord

Lägg upp de valda ordkorten. Låt eleverna turas om att läsa orden.

Sedan lät läraren eleverna spela memory. Hon la fram sex röda ordkort: *ram*, *sol*, *ros*, *lo*, *mos* och *os* och tillhörande blåa bildkort. Sedan började de spela med korten vända upp och ned på bordet.

Exempel: Eleverna hade otur i början och sa ”os och ros – inte lika”, ”ros och mos – inte lika” och ”sol och ros – inte lika”. Sedan lossnade det och alla elever fick två par var. Eleven som var 6 år läste ”os” själv och fick hjälp av läraren att läsa *ram*.

Skriva ord

Skapa ordkort tillsammans, till exempel med penna och papper, bokstavskort eller digitala verktyg.

Exempel: Läraren la fram ett bildkort med en sol på bordet. Eleverna samarbetade om att skriva *sol* genom att i tur och ordning välja ett bokstavskort medan läraren hjälpte till att ljuda. På samma sätt skrev eleverna *mos* och *ram*. Eleven som var 6 år fick en kamrats hjälp att lägga fram bokstavskortet *r* i *ram*.

Intervju

Eleverna svarade enhälligt i intervjun. Är något svårt? ”Ingenting”. Är något tråkigt? ”Nej”.

Aktivitet: Läsa i årskurs 3

Klassen som arbetade med läsa för årskurs 3 bestod av fyra elever som kommit långt med att läsa. De läste första utkastet av ett faktahäfte avsett som textexempel till bedömningsstöden. Läraren fick häftet några veckor innan intervjun för att eleverna skulle hinna bekanta sig med det.

Innan eleverna började läsa visade läraren bilder på de djur som ingick i faktahäftet. Eleverna pratade lite om bilderna, till exempel frågade en elev ”Är det en fisk? Den har tänder.” och en kamrat sa ”haj”. Sedan fick eleverna dra bildkort med djuren på, som ett sätt att lotta vem som skulle läsa vad.

Alla elever visade engagemang och tre elever läste sin text högt och tydligt. En elev tyckte att det var jobbigt att läsa när klassen hade besök, så han läste tre meningar lite tyst. Alla fyra samtalade om svåra ord och svarade på sant-eller-falskt-frågor om det lästa.

Figur 10. Roliga fakta om björnar

Läsa text

Läs texten tillsammans i gruppen: låt eleverna turas om att läsa kända ord, fraser och enkla meningar.

Exempel 1: Eleven som läste om maskar stannade när han kom till *20 000* och fick läsa talet tillsammans med läraren. När eleven hade läst ”arter” sa läraren stopp och frågade om någon kom ihåg vad det betydde. Läraren fick berätta att *olika arter* betyder *olika slags*. Eleven sa ”arter” en extra gång för att dubbelkolla att han sa rätt. Snart kom tre långa ord på rad och eleven läste tillsammans med läraren: ”sugrörsmask”, ”drakulamask” och ”tomtemask”.

Exempel 2: En annan sida handlade om björnar och en elev, som gömt sig när han skulle läsa om hajar, läste nu tyst. Läraren sa stopp när han hade läst ”käkar”. De pratade om vad det betyder och eleverna fick peka på sina egna käkar.

Samtala om det lästa

Samtala kontinuerligt om det ni läser så att eleverna får tillfälle att kommentera, dra slutsatser och på andra sätt visa förståelse för innehållet. Du kan ställa många olika frågor för att få syn på elevernas förståelse: [---]

Läraren gav eleverna röda och gröna kort för att svara på sant-eller-falskt-frågor. Grizzlybjörnar tycker om lax. Alla elever svarade ”sant”. Elefanter bor i kalla länder. ”Falskt.” Läraren gjorde också några påståenden som skapade lite mer samtal, till exempel att en isbjörn väger lika mycket som en liten hund och att grönländshajen äter jättemycket.

Exempel: På lärarens fråga om varför krokodiler brukar äta sten svarade en elev ”för att mosa maten i magen”. Eleven som läst om maneter kommenterade att ”maneten är äcklig”.

Intervju

Efter att ha läst fakta om sex djur var eleverna så trötta att de flesta inte orkade svara på några fler frågor. En elev sa ”vi behöver röra på oss”. Eleven som läst om björnar svarade ändå på ett par frågor från läraren: Hur tycker du det gick att läsa? ”Bra.” Var det jobbigt när vi hade besök? ”Ja.” Ändå läste du och var jättemodig.

Aktivitet: Skriva i årskurs 3

Gruppen som arbetade med skriva för årskurs 3 bestod av tre elever som kommit långt med att skriva, en från årskurs 3 och två från årskurs 4. Läraren började med att låta eleverna välja varsitt foto. Eleven i årskurs 3 valde en bild från när de spelade fotboll och eleverna i årskurs 4 från när de badade respektive åkte skridskor. Alla tre eleverna visade engagemang och skrev varsin text på dator.

Skriva meningar

Skriv tillsammans en bildtext till var och en av bilderna i serien genom att låta eleverna turas om att föreslå meningar, ord, ändelser och bokstäver. Uppmuntra eleverna att fortsätta skriva.

Läraren gav eleverna frågor att svara på i sina texter, till exempel vad de lärde sig på bilden och om det var roligt. Eleverna använde datorns talande hjälpmedel för att kolla om de skrivit rätt och läraren behövde hjälpa en elev lite extra.

Exempel: Eleven i årskurs 3 och en av kamraterna behövde inte så mycket hjälp. När de kommit en bit på väg läste de sina texter för varandra och samtalande om hur olika ord stavades. Läraren kom och tittade om eleven i årskurs 3 fått alla punkter rätt. Bara några enstaka punkter behövde rättas till och sedan berättade läraren om hur man använder kommatecken. När de båda eleverna var klara ställde de frågor om varandras texter och samtalande om vad de hade skrivit. Sedan skickade de in texterna till läraren.

Intervju

När Skolverket frågade hur det var att skriva svarade eleven som behövt mest hjälp att det var lätt och roligt att skriva om bilden från badet. Eleven i årskurs 3 sa att det var lätt att skriva om fotbollsbilden och att hans pappa sagt att han behöver träna på att skriva med penna. Även den tredje eleven sa att det var lätt att skriva.

Diskussion

Under observationerna visade eleverna tydligt hur de upplevde aktiviteterna, så Skolverket fick mycket respons trots att eleverna inte alltid besvarade intervjufrågorna särskilt ingående. I framtida elevintervjuer skulle formen för själva frågestunden kunna

utvecklas så att alla eleverna får bättre förutsättningar att fördjupa sina svar. Det kan till exempel handla om att avsätta tid innan eleverna blir trötta, förbereda dem mer på att göra sina röster hörda eller låta dem använda en samtalsmatta.

Observationerna bekräftade att varje lärare behöver planera lämpliga anpassningar och utmaningar för att alla elever ska bli delaktiga i att utforska och samarbeta. Instruktionerna i bedömningsstöden har därför setts över så att det framgår särskilt tydligt att lärarna ska anpassa genomförandet utifrån de egna elevgrupperna, och vid behov även genomföra aktiviteterna flera gånger med nya anpassningar och utmaningar. Bedömningsstödens elevexempel har också setts över för att täcka in elever som är väldigt duktiga på att läsa, skriva och räkna i syfte att även deras lärare ska känna igen sig i materialet och få uppslag till utmaningar.

Även om alla elever visade engagemang och de flesta uttryckte att det gick bra och var roligt att jobba visade både observationer och intervjuer att det fanns skäl att utveckla utkastet på flera punkter. Detta PM avslutas med sex punkter som sammanfattar vad det har funnits behov av att förändra eller förtydliga i bedömningsstöden utifrån barnens perspektiv:

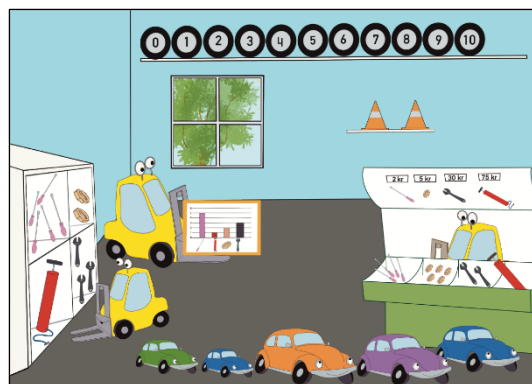
1. Poängtera genomförande i grupp

Eleverna i flera av de observerade klasserna inspirerade, hjälpte och uppmuntrade varandra. Instruktionerna i bedömningsstöden har därför behövts ses över utifrån att det ska vara mycket tydligt att genomförandet i första hand ska ske i grupp.

Observationerna visade också att en elev kan ha stort utbyte av att arbeta tillsammans med elever som går i en annan årskurs eller läser enligt en annan kursplan. Instruktionerna har därför även setts över utifrån att lärarna tydligt uppmanas att ”låna in kamrater” till elever som annars skulle ha varit ensamma om att arbeta med bedömningsstöden.

2. Ta fram en alternativ bild till bedömningsstöden i matematik

En bild med matematikinnehåll tycktes vara ett bra sätt att skapa samtal där alla elever i en klass kan vara med utifrån sina förutsättningar. Bilden Hos trollen, se figur 1, behövde i det slutliga förslaget till bedömningsstöd kompletteras med en berättelse som skulle kunna hjälpa till att skapa ett sammanhang och väcka elevernas intresse. Bilden behövde dessutom vara utbytbar och en alternativ bild behövde finnas tillgänglig i materialet. Den alternativa bilden skulle helst ha en nolla i början av talraden. Resultatet blev figur 11.

Figur 11. Ny affisch med fordon

3. Öppna upp talområdena i bedömningsstöden i matematik

Det talområde lärarna valde visade sig vara avgörande för hur eleverna upplevde aktiviteterna. Medan vissa elever kunde bli oroliga av tal över tre eller tio kände andra nyfikenhet på tvåsiffriga och större tal. De utklippbara talkort 0–10 som ingick i utkastet togs därför bort helt och instruktionerna ändrades så att läraren helt fritt valde talområde utifrån de egna eleverna.

För att passa alla elever var prislistan med talen 2, 5, 30 och 75 relevant och behövde inte justeras, se figur 8. Det var samtidigt positivt att läraren med dubbla kursplaner i årskurs 3 hade känt full frihet att anpassa prislistan till sin elevgrupp.

4. Underlätta användningen av konkret material

För att alla elever skulle kunna koncentrera sig och känna att aktiviteterna i matematik var begripliga och meningsfulla använde lärarna ibland konkret material, så som små tredimensionella tröjor, maskar och ryggsäckar. Det konkreta materialet tycktes också underlätta genomförandet i klasser där kursplanerna i matematik och verklighetsuppfattning användes parallellt.

Även om skolorna ofta har mycket konkret material av olika slag verkade de intervjuade eleverna uppskatta att de utklippningsbara bilderna inom trolltemat även fanns tillgängliga som tredimensionella prototyper. Spindlarna var ett tydligt undantag, så de bör inte tillverkas på liknande sätt igen. Det hade till exempel räckt med små fabrikstillverkade plastspindlar som inte skapar någon större dramatik. Blommorna i filttyg skulle ha behövt vara mer greppvänliga och tillverkas i olika storlekar för att uppmuntra till storleksjämförelser. Tröjorna, maskarna och ryggsäckarna tyckte eleverna om som de var.

Prototyperna skulle kunna utvecklas vidare och föras över till mallar och instruktioner så att till exempel kommunernas dagliga verksamhet kan hjälpa till att tillverka material till skolorna. Ett första försök skulle till exempel kunna bestå i att Skolverket bjuder in daglig verksamhet i närområdet till en verkstad på kontoret, liknande den dag då Skolverkets personal själva bidrog i tillverkningen genom att turas om att trycka på tyg, påta, klippa, limma, sy och måla.

5. Underlätta användningen av interaktivt material

Läraren som undervisade med dubbla kursplaner i årskurs 3 tog fram digitalt material med hjälp av skärmsklipp från bedömningsstödens bilder. Eleverna verkade tycka om att jobba med de interaktiva bilderna. För att underlätta lärarnas arbete borde alla bilder finnas separat nedladdningsbara på skolverket.se.

Skolverkets innovationslab tog fram en interaktiv prototyp av trollens tvättlina för läsplatta. Där kan man med en drag-and-drop-funktion flytta trollens oordnade tröjor så att talen kommer i storleksordning. Sådana lösningar skulle kunna finnas på skolverket.se som ett alternativ för lärare som inte har verktyg och tid att sätta ihop egna interaktiva bilder.

Figur 12. Del av interaktiv bild för läsplatta

6. Sovra bland faktatexterna och skapa anpassade varianter

Eleverna i årskurs 3 som läste utkastet till faktahäfte var vana läsare, men det blev ändå en diger uppgift. En första åtgärd blev att ändra benämning från *faktabok* till *faktablad*. Det skulle förtydliga att det inte handlar om en sammanhängande bok utan om fristående texter som läraren och eleverna väljer fritt bland.

Ingen text var för lätt utan läraren kunde hitta många anledningar att stanna upp och samtala om ord eller innehåll. Texten om maskar innehöll ett svårt tal, ett jättesvårt ord och tre väldigt långa artnamn som eleverna nästan trodde var påhittade. Eftersom texten skapade för stor förvirring valde Skolverket att ta bort den. Fem texter skulle dessutom kunna kännas mer lagom än sex.

Texten om björnar skulle fungera bra i lättläst variant på skolverket.se för elever som inte är lika vana läsare som de fyra eleverna i klassen. Även texten om krokodiler borde kunna läggas upp med bildstöd och ritade tecken som stöd eller i uppläst form. Texterna om elefanter och maneter krävde så mycket tolkning att de troligen inte skulle fungera så bra i lättläst form.